

Vaata vana akent! veebiteabepäeval meistritele esitatud küsimused ja nende vastused.

Vastab Laur Oberschneider

Millal on aken sellises seisus, et veel tasub hakata restaureerime? Millal kaob mõte vana akna taastamiseks?

Kui üle poole tuleks asendada, siis vast mitte. Majanduslikult pole mõttekas. Nagu majaga, kui 1/3 on läbi, siis sealt edasi pole enam mõttekas. Sõltub ka akende kogusest.

Kas noaga torkimise meetod sobib ka akende puidu seisundi hindamiseks?

Pigem mitte. Palki võib küll noaga torkida, aga aknal on ikkagi puitu kitsamalt ja see saab kahjustada. Pigem hinnata visuaalselt.

Kuidas vanadesse raamidesse sobituvad tänapäevased tunduvalt paksemad klaasid?

Kiti osa läheb väiksemaks, tiftida on probleemsem. Vaata klaasivaltsi ja klaasi suhet. Kittimiseks peab ruumi jääma.

Mis see vinklisse ajamise osa on, kui maja võib viltu olla?

Leng tuleks joonele ajada, et aken ikkagi lahti käiks. Kui aken on ära vajunud, võib asi olla konstruktsioonis ja mitte akna lengis. Siis tuleb seda vajumise põhjust otsima hakata.

Liistud klaasidel – kas soovitad kasutada hoopis kitti või panna uued liistud klaasi hoidma? – ikka kittida! Kitt ei lase niiskust klaasi ja prosspuu vahele.

Vastavad Indrek Värv ja Tarmo Elvisto

Millal on aken vana?

Asi on pigem väärtuses. See, mis on kaua kestnud, on oma väärtust kinnitanud. Kui on hävinud, oli siis äkki juba alguses kehvasti tehtud. Detailide tõttu tuleb hinnata ikka väärtust. Puidu proteesimise ulatus määrab tihti hinna ja võimalik, et HEA koopia tuleb hinnalt soodsam. Erandjuhtudel pannakse ka uuele koopiale juurde vana osa, vana klaas jms.

Millal on veel otstarbekas vana aken restaureerida ja millal on ikkagi õigem asendada uuega?

Restaureerida saab väga erinevas seisukorras aknaid. Otstarve sõltub mõttest, väärtusest. Põhimõtteliselt võib proteesida ka proteesi külge.

Kas aknatapid on soovitav liimida?

Traditsiooniliselt ei ole liimitud. Materjalid paisuvad erinevalt, puit paisub erinevas suunas. Pigem ei, mitte liimida. Ka selleks, kui tuleb restaureerimiseks raam lahti võtta – liimitult ei ole võimalik lahti võtta.

Mida arvata lahendusest, kui klaasimisel kasutada silikooni ja katta liistuga?

Liistud paisuvad ja kahanevad, liistud tulevad lahti ja niiskus koguneb nende taha ning puit hakkab mädanema. Silikon pole mõeldud üle -5 kraadi juures kasutamiseks – seega ei sobi see kindlasti välitingimustesse. Iga restaureeritud raam jõuab taaskord samasse seisusse, et tuleb remontida.

Kas linaõli kitiga tehtud akent võib värvida ka mõne muu värviga, kui linaõlivärv?

Alküüdlinaõlivärv võib hakata mullitama – see sisaldab alküüde ehk plastühendeid. Näiline raha kokkuhoid ja lubatud kiirem kuivamine annab kehvemalt püsiva värvi ja tihedama hoolduse.

Tahaks uurida, kuidas suhtute Tikkirola TEHO ikkunamaali? Olen lugenud, et linaõli värv kipub põhjapool kolletama.

Kui purgi peal on kirjas alküüd, siis see küll kiirendab kuivamist, aga ei anna püsivust. Võib olla ka, et kui on väga vähe lisatud, siis justkui kõlbab. Materjalid vananevad erinevalt. Naturaalsel ja alküüdil on suur vahe.

Kas värvikihtide lisamisel eelnevat kihti lihvitakse?

Nakke parandamiseks – jah, üks kord üle tõmmata. Ajaliselt väike, kerge lihv.

Kui tihti peaks raame linaõliga hooldama – pintsliga, lapiga?

Pintsliga peale, lapiga üle. Lõunapool näiteks 3 aasta tagant. Aga ikka vastavalt vajadusele.

Millega on soovitav valts üle käia? Värnitsa või kruntvärviga?

Šellak kuivab kiiresti, annab hea nakkuvuse, pärsib oksavaigu väljatulekut. Lisaks peale tsinkvalge krunt. Osadel värvidel pole ka otseselt krunti soovitatud. Loe infot värvipurgilt, vali kvaliteetne ja naturaalne värv.

Kas raamide külgi värvitakse?

Ülemist ja alumist ei värvita. Puit peab saama kuivada.

Kas mõni toonidest ei kolletu?

Päikese käes kõik värvid muutuvad. Naturaalsed pigmendid vananevad, kuid on vastupidavamad ja vananevad ilusamini, kui sünteetilised värvid. Ka kerge kolletumine on esteetiliselt kena. Kõik õlivärvid kolletuvad. Valge on hea, kuna kuumeneb vähem, kui tumedad toonid.

Kust leida vanemate akende valmistamise õpetusi ja jooniseid?

Muinsuskaitseameti arhiividest. Vana talumaja puhul vaata teiste hoonete aknaid, abihoonete aknaid, pööningult võib leida vanu raame. Kaitsealuste hoonete puhul on abi Muinsuskaitseametist.

Kas kuskilt saab veel seda vana lainelist klaasi?

Venemaalt ja Hiinast või võetakse vanadelt akendelt. Kasuta ettevaatlikult kitilambiga kiti mahavõtmist.

Mis see värnits on?

Värnits on keemiseni kuumutatud (2x) külmpressitud linaõli. Kuumpressitud õlid ei ole nii kvaliteetsed.

Kuidas parandada kiti viimistlust, kui see on pragunenud? Kuidas peale kanda uut?

Tee pragunenud kiti tarvis vedel kitt, lahjendades kitti tärpentiniga. Võõpa peale pintsliga, katab praod. Lase seista, taheneda ja korja ära üleliigne. Ka võib šellakiga üle tõmmata, et saada hea nake kiti kihile.

Vastab Kersti Siim

Millal on veel otstarbekas asuda restaureerima?

Kriitilised on tasapinnad, alumine raampuu. Saab aga ka kogu detaili välja vahetada ning mitte teha uut raami. Saab edukalt ka proteesida. Kas see raam on väärt – mis on selle vanus? Kui on paar akent vaja parandada ja teised on korras, siis tasub – püüdleme ju ikka terviklikkuse poole. Ühtluse tagab võimalikult palju originaalsust. Terviklikkuses võib vahetus silma paista.

Kas proteesimiseks sobib uus puit, või ikka vana, millest sõltub? - kas puit on enam-vähem sama tihe, nagu paigataval raamil. Vana, kunagise raami puit on väga sobiv, kui on võtta. –liimiühendused võivad olla kehvad, tulla lahti.

Millest sõltub puidu valik detailide väljavahetamisel?

Oleneb, mis on proteesitava puidu tihedus, et uus ei erineks. Oksavaba, tihe, aastarõngaste vahe võimalikult väike.

Liistu ja kiti vahe?

Liist kipub vananema, ikka kitt. Kui restaureerid, tee ikka nii, et kehtaks – kitt kestab. Olgugi, et tööd on rohkem, on ka muretud aastad pikemad.

Vastab Rutt Veide

Miks on halb jätta viimasele värvikihile pintslijäljed peale?

Sellist stiili võib kasutada siseruumides, aga kui värvime välitingimustes asuvaid pindasid, siis peab pind jääma võimalikult sile. Mida siledam on pind, seda väiksem on võimalus, et sellele tekib elu ehk vetikad või hallitus ja hakkab mustus kogunema.

Miks sobib akende värvimiseks just linaõlivärv?

Linaõlivärv on puidu jaoks kõige parem värv. Esiteks, linaõlivärv hingab, see tähendab, et see laseb niiskusel puidust välja kuivada, kuid samal ajal ei lase niiskust puidu sisse. Teiseks, linaõli on taastuv tooraine, seda tasub kasutada, et maailm jätkusuutlikult edasi toimiks. Kolmandaks, linaõli molekulid on puidu jaoks väga head, nad on hästi pisikesed ja tungivad sügavale puidukiududesse ja moodustavad koos puidupooridega väga tugeva komposiidi.

Kuidas teada saada, mis värviga on minu aknad värvitud?

Vihjeid annab see, kuidas värv on maha kooruma hakanud – kui maha tulevad suured värvilatakad, siis on tõenäoliselt tegemist lateksvärviga. Värvitükikese põletamisel on näha, kas see on lateks- või PVC-värv.

Kui aknal on värv ainult mõnest kohast maha tulnud, aga mujal korralik, kas siis tuleb kogu aken üle värvida?

Kahjuks küll. Kõige kindlam on vana värv (kui see pole linaõlivärv) eemaldada ja kogu raam uuesti värvida, et see kehtaks kauem.

Mis vahe on akna linaõlivärviga värvimisel ja linaõliga õlitamisel?

Värvitud pind on kindlasti tugevam, aga kui ei soovi värvida, siis võib õlitada. Soovitatav on rafineeritud linaõli, sest siis on sellest eemaldatud kõik osakesed, mis võivad hallitama minna.

Milliseid pintsleid tuleks linaõlivärviga värvimisel kasutada?

Tugevaid seakarvast pintsleid või tugevaid sünteetilise karvaga pintsleid, sest linaõlivärv on paks ja pehmed pintsleid selle laiali ajamiseks ei sobi. Sünteetiliste hulgast on eriti head lõhestatud karvaga pintsleid, need katavad paremini kui lõhestamata karvaga pintsleid.

Kasutasin aknal linaõlivärvi ja sellele tekkisid ikkagi hallitusetäpid. Miks?

Tuleb jälgida, missugust linaõlivärvi kasutada, välitingimustes kindlasti naturaalsel linaõlivärvi tsinkoksiidiga. Teiseks, kui pind enne värvimist hallitab, siis tuleb seda töödelda hallitustõrjeainetega. Samuti võib hallitustõrjeainet kasutada õietolmu eemaldamiseks, kui see veega maha ei tule.

Kuidas eemaldada vana värv akna sulustelt? Kuidas kaitsta metalloosi, kui on soov jätta need metallivärvi, mitte üle värvida?

Värvi saab metallsulustelt eemaldada keemiliselt, mehaaniliselt või elektrolüüsi kasutades. Hea vahend on sooda, mis mõnda aega takistab ka rooste arengut. Võib kasutada ka liivapritsi. Pärast võib katta metallilakiga, et pind jääks metallikarva.